

Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
Mustafa Kemal University Journal of the Faculty of Education
Yıl/Year: 2025 ♦ Cilt/Volume: 9 ♦ Sayı/Issue: 15, s. 123-141

KHALED HOSSEINI ESERLERİNİN DEĞER AKTARIMI AÇISINDAN İNCELENMESİ

Hikmet ÇAT

Süleyman Demirel Üniversitesi Eğitim Fakültesi

hikmetcat3333@gmail.com

Orcid:0009-0000-4290-935X

Özet

Değerler, bireylerin eylem, düşünce ve tutumlarını etkileyen soyut ölçülerdir. Toplamların bir arada kalması için değerler önem arz etmekte olup bu çerçevede sonraki nesillere aktarılması zaruridir. Bu noktada, değerler eğitimi kavramı ortaya çıkmaktadır. Değerler eğitimi için kullanılabilecek yöntemlerden biri de romanlardır. Bu araştırmada, Khaled Hosseini'nin Uçurtma Avcısı, Ve Dağlar Yankılandı ve Bin Muhteşem Güneş romanları değer aktarımı açısından incelenmiştir. Nitel bir paradigma benimsenen araştırmada, verilerin toplanması sürecinde doküman analizi tercih edilirken, verilerin çözümlenmesinde ise betimsel analiz kullanılmıştır. Romanlarda toplam 95 olumlu ve 83 olumsuz değer tespit edilmiştir. Tespit edilen olumlu değerler sırasıyla; sevgi, yurtseverlik, dürüstlük, yardımseverlik, saygı, dostluk, adil olma, sabır, sorumluluk ve öz denetim iken, olumsuz değerler ise zulüm, öfke, kibir, dedikodu, haram yemek, iki yüzlülük, kıskanmak, yalan söylemek, iftira etmek ve kin tutmak olarak saptanmıştır. Ayrıca, romanlarda; tecavüz, argo, sigara ve alkol kullanımı gibi olumsuz öğeler bulunmaktadır. Ancak romanlardaki olumlu değerlerin olumsuz değerlerden fazla olması ve sevgi değerinin ön plana çıkması romanların değer aktarımı açısından kullanılabileceğini düşündürmektedir.

Anahtar kelimeler: Khaled Hosseini, Değer Aktarımı, Uçurtma Avcısı, Bin Muhteşem Güneş, Ve Dağlar Yankılandı.

ANALYSIS OF KHALED HOSSEINI WORKS IN TERMS OF VALUE TRANSFER

Abstract

Values are abstract measures that affect the actions, thoughts and attitudes of individuals. Values are important for societies to stay together and it is essential to transfer them to the next generations within this framework. At this point, the concept of values education emerges. One of the methods that can be used for values education is novels. In this study, Khaled Hosseini's novels *The Kite Runner*, *A Thousand Splendid Suns* and *And the Mountains Echoed* were analyzed in terms of value transfer. A qualitative paradigm was adopted in the study, document analysis was preferred in the data collection process, and descriptive analysis was used to analyze the data. A total of 95 positive values and 83 negative values were identified in the novels. The positive values identified in the novels are love, patriotism, honesty, benevolence, respect, friendship, fairness, patience, responsibility and self-control, while the negative values are cruelty, anger, arrogance, gossip, forbidden food, hypocrisy, jealousy, lying, slander and holding grudges. In addition, there are negative elements such as rape, slang, smoking and alcohol use in the novels, but the fact that the positive values in the novels are more than the negative values, and the value of love comes to the fore, suggests that novels can be used in terms of value transfer.

Key Words: Khaled hosseini, Value Transfer, *The Kite Runner*, *A Thousand Splendid Suns*, *And the Mountains Echoed*

Giriş

İnsanlar yaşamları boyunca çeşitli nesne, tutum ve davranış gibi ögelere önem vermişlerdir. Bu durum değer kavramını oluşturmaktadır. Alan yazına bakıldığında değer, bir nesnenin, ögenin veya tutumun önemini belirlemek için kullanılan soyut ölçüdür (Türk Dil Kurumu, [TDK], 2023:980). Toplamların değer yargıları farklı olabilmektedir. Bundan dolayı, değerler içinde bulundukları toplumun kültürüne ve beklentilerine göre değişkenlik gösterebilir (Peter ve Smith, 2017). Yapılan bir tanımda değerler bireyin hayatı boyunca onlara yol gösteren ilkeler, benimsenmesi istenen amaçlar olarak tanımlanmaktadır (Schwartz, 1994). Yapılan başka bir tanım ise, değerlerin toplumun çoğunluğunun önem atfedip kabul ettiği şeyler olduğu yönündedir (Haralambos, 1987). Yapılan bir diğer tanım ise değerler, insanların düşünce, eylem ve tutumlarını etkileyen kültürel öğelerdir. (Çağlar, 2005). Bu çerçevede, değerler toplumların sosyal ve kültürel yapılarında belirleyici bir rol oynamaktadır (Yıldız, 2023). Değerler, bir toplumun bir arada durmasında yasalar kadar etkilidir (Aydın ve Akyol Gürler, 2012). Bu doğrultuda, değerlerin sonraki nesillere aktarımı elzemdir.

Bireyde istendik yönde davranış değiştirme olan eğitim (Ertürk, 2013), değer aktarımında önemli bir araçtır (Borgohain ve Gohain, 2022). Değerler eğitiminin en genel amaçları, bireyi hayata karşı hazırlamak, bireyin kendi kültürünü benimsemesini sağlamak ve kültürün sonraki nesillere aktarılmasını sağlamaktır (Abacı ve Samur, 2024). Değerlerin aktarımı için okullarda farklı yaklaşımlar benimsenmektedir. Değerlerin doğrudan öğretimi, değerler belirginleştirme, değer analizi, ahlaki muhakeme ve bütüncül yaklaşım bunlardan bazılarıdır (Ulusoy ve Dilmaç, 2020). İlgili yaklaşımlar, öğretmen ve öğrencinin benimsediği roller, öğrenme ve öğretim yöntemleri gibi nedenlerden dolayı farklılaşmaktadır (Kupchenko ve Parsons, 1987). Değerlerin doğrudan öğretimi, öğretmen merkezli olup tümünden gelimci bir anlayışa sahiptir. Önce kurallar ve genellemeler sunulup daha sonra bunların örneklendirildiği bir yaklaşımdır (Taşpınar ve Atıcı, 2002). Bir diğer yaklaşım ise değerlerin doğrudan öğretime tepki olarak ortaya çıkmış, değer belirginleştirme yaklaşımıdır. Bu yaklaşım, öğrenci merkezli olup bireyin kendi hayatında neyin önemli olduğunu belirlemesine dayanmaktadır (Hunt, 1981; Thomas, 1992). Değerler eğitiminde başka bir yaklaşım ise değer analizidir. Değer analizi yaklaşımının amacı, öğrencilerin değerleri incelerken karşılaştıkları sorunlar karşısında bilimsel araştırma yapmalarını ve sorunun çözümünde mantık çerçevesinde hareket etmelerine yardımcı olmaktır (Sarı, 2007). Ahlaki Muhakeme yaklaşımında ise öğrenciler ahlaki ikilemler içeren hikayeleri analiz ederek akıl yürütme yoluyla değer kazandıkları bir yaklaşımdır (Akbaş, 2008). Yine öğrenci merkezli bir yaklaşım olan bütüncül yaklaşımda ise amaç, toplumun bireyden beklediği değerlerin akıl yürütmeyle kazandırılmasıdır (Çileli, 1986; Whitney, 1986).

Öğrenci merkezli yaklaşımlarda değerlerin aktarımı için önemli unsurlardan biri de edebiyattır. Edebiyatın bazı işlevlerinin bireye millî bilinç kazandırmak, ahlaki açıdan eğitmek ve keyif vermek olarak tanımlanabilir (Moran, 1981). Bu doğrultuda edebiyat toplumsal yaşam için gereken değerleri örtük şekilde aktarıp bireyi doğru yola sevk etmektedir (Kavcar, 1994). Karatay (2007) edebiyat ürünlerinin bireylerde milli ve evrensel kültürel değerler konusunda bilinç uyandırıp olumlu bir tutum geliştirmelerinde önemli bir işlevi olduğundan bahsetmiştir. Edebi ürünler ahlaki ikilemler ve yaşanan olay örgüleriyle bireye muhakeme yapıp doğruyu ve yanlış ayırt edebilmeleri adına örnek bir olay oluştururlar (Karatay, 2011). Ayrıca Edebi metinlerin herhangi bir yaş sınırlaması olmaksızın değer eğitiminde kullanılabilmesi önemli bir araç olduğunu göstermektedir (Edgington, 2002). Yani edebi metinler barındırdıkları karakterlerin değerleri örnek teşkil ederek bireyde güdüleme etkisi yapıp toplumun değerlerini benimsemeyi kolaylaştırabilir (Sucu, 2012; Sanchez, 1998). Bu doğrultuda romanlar, uzun olay örgüleri ve karakterlerin içsel çatışmalarıyla değer aktarımında önemli bir yere sahip olabilmektedirler.

Yazarlar, evrensel ve ulusal değerleri insanlığa eserleri aracılığıyla vermeye çalışmışlardır. Bu yazarlardan biri de Khaled Hosseini'dir.

Khaled Hosseini'nin eserleri çeşitli araştırmalara konu olmuştur. Yapılan bir araştırmada mülteci konumuna düşmüş bir baba ve oğlunun hikâyesinin anlatıldığı *Deniz Duası* adlı kitabı içerik yönünden incelemiştir (Sarkar, 2023). Başka bir araştırmada, Khaled Hosseini'nin *Ve Dağlar Yankılandı* romanı edim söz ifadeler açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda 42 ifade bulunmuştur (Edel ve Ratnasari, 2017). Bir diğer araştırma ise Afganistan'daki sömürge faaliyetlerinden sonra oluşan kültürel öğeleri, Khaled Hosseini'nin *Bin Muhteşem Güneş* romanındaki kadın karakterler üzerinden incelemiştir (Gordan ve Almutairi, 2013). Azizifar ve diğerleri (2022) tarafından yapılan bir araştırmada ise yazarın *Uçurtma Avcısı* ve *Bin Muhteşem Güneş* romanlarındaki İran'ın kültürel ve edebi yüzü ele alınmıştır. Ancak literatürde yazarın kitaplarının değerler eğitimi açısından ele alınmadığı görülmüştür. Bu araştırmanın amacı, Khaled Hosseini'nin *Uçurtma Avcısı*, *Ve Dağlar Yankılandı* ve *Bin Muhteşem Güneş* kitaplarını değer aktarımı açısından incelemektir. Bu kapsamda aşağıdaki problemlere cevap aranmaya çalışılmıştır;

1. Romanlardaki değerler nelerdir?
2. Romanlardan değer aktarımı açısından faydalanmak mümkün müdür?
3. Romanlarda ön plana çıkan karakterler kimlerdir?

Khaled Hosseini'nin Hayatı ve Çalışmaları

Khaled Hosseini, 4 Mart 1965 tarihinde Afganistan'ın Kabil şehrinde doğmuştur. Annesi öğretmen, babası diplomattır. Babasının görevi nedeniyle küçük yaşlarında farklı ülkelerde yaşamıştır. 1976 yılında ailesiyle Fransa'ya göç etmiştir. Daha sonra ailesi her ne kadar Afganistan'a dönmek istese de Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgal etmesiyle bu mümkün olmamıştır. 1980 yılında ABD'ye iltica etmişlerdir. Eğitime oldukça önem veren ailesinin etkisiyle Amerika'da liseden mezun olduktan sonra Santa Clara Üniversitesi'nde biyoloji eğitimi almış, mezun olduktan sonra Kaliforniya Üniversitesi'nde tıp eğitimi almış ve uzun yıllar doktorluk mesleği yapmıştır. Edebiyata çocuk yaşlarından itibaren ilgisi olan yazarın kariyeri 2003 yılında tamamen değişmiş, kaleme aldığı *Uçurtma Avcısı* adlı eser ona tüm dünyada ün kazandırmış, eser 70'ten fazla dile çevrilmiştir. Yazar, bu yıldan sonra doktorluğu bırakmış ve tamamen yazarlığa yönelmiştir. Yazar, 2007 yılında *Bin Muhteşem Güneş* romanını yayımlanmış, Afgan kadınlarının yaşadıklarına dikkat çekmiştir. 2013 yılında da *Ve Dağlar Yankılandı* kitabını yayınlamış, Afgan aile yapısını ele almıştır. Her iki kitap da dünyada oldukça ilgi uyandırmıştır. İki romanın toplamda 45 milyon kopyası satılmıştır. Khaled Hosseini, son olarak 2018 yılında *Deniz Duası* adlı kitabını yayımlanmış ve bu kitabın tüm gelirlerini mültecilere bağışlamıştır. Yazar, bu yardımla sınırlı kalmayıp 2007 yılında kurmuş olduğu Khaled Hosseini Vakfı ile tüm dünyadaki mültecilere yardım toplamaktadır. Ayrıca, Birleşmiş Milletler Mülteci Komiserliği'nde (UNCHR) iyi niyet elçisi olarak mültecilere yardım faaliyetlerinde bulunmaktadır (Khaled Hosseini Foundation, n.d.).

Uçurtma Avcısı

Roman, 1970'li yılların Kabil'inde başlamaktadır. Ana karakter Emir, zengin bir Peştun babanın oğludur. Günlerini evin hizmetkarının, yani Ali'nin oğlu Hasan ile vakit geçirerek doldurmaktadır. Hasan, Afganistan'da hor görülen bir topluluk olan Harazalara mensuptur. Bundan dolayı arkadaşım dediği Emir tarafından dahi yer yer küçük görülmektedir. Emir, babası tarafından sevgi görmemiş bir çocuktur. Bu yüzden babasının takdirini kazanmak istemektedir. Romanın ilk kırılma noktası, bir uçurtma yarışmasında yaşanır. Yarışmanın amacı, uçurtmalar havadayken diğer uçurtmaların ipini kesip son uçurtma olmaktır. Emir, babasından sevgi görmek

için bu yarışmayı kazanmak istemektedir ve kazanır. Ancak, uçurtma başka bir yere düşer. Hasan, arkadaşı Emir için uçurtmayı düştüğü yerden alıp ona götürmek ister, ancak yolunu mahallenin zorba çocuğu olan Assef keser ve uçurtmayı ister. Hasan, uçurtmayı arkadaşı Emir için Assef'e vermeyi reddeder ve Hasan orada tecavüze uğrar. Olaylar yaşanırken Emir de orada saklanıp onları izlemektedir, ancak korkup müdahale edemez. O günden sonra Emir, içinde vicdan azabıyla baş edemez ve Hasan'ın yüzünü dahi görmeye utanır. Bundan dolayı Hasan'ın yüzünü görmemek için ona iftira atar. Emir, babasına kendisine doğum gününde hediye ettiği saati Hasan'ın çaldığını söyler. Emir'in babası bu duruma inanmasa da Hasan, Emir'i korumak için saati çaldığını söyler. Emir'in babası affettiğini söylese de Hasan ve babası Ali, bu iftirayı kaldıramaz ve evi terk ederler. Daha sonra Emir ve babası, Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgal etmesiyle ABD'ye göç ederler. Aradan yıllar geçer, Emir artık bir yetişkindir ve hayatı, Pakistan'dan gelen bir telefonla değişecektir. Arayan Rahim Han'dır, yani Emir'in babasının yakın dostudur. Çok hastadır ve Emir'den Pakistan'a gelmesini ister. Emir, Rahim Han'ın yanına gider ve bir dizi önemli sırrı öğrenir. Emir'in ihanet ettiği dostu Hasan, aslında onun üvey kardeşidir ve Hasan'ın bir çocuğu olduğunu öğrenir. Bu çocuğun adı Sohrab'tır. Hasan, Taliban tarafından öldürülünce Sohrab yetimhaneye düşmüştür. Rahim Han, Emir'den Sohrab'ı kurtarmasını ister. Emir, Hasan'a karşı işlediği suçtan dolayı hala vicdan azabı çekmektedir. Bundan dolayı kabul eder ve Afganistan'a gider. Sohrab'ın kaldığı yetimhaneye vardığında, Sohrab'ın Taliban liderlerinden olan Assef'e satıldığını öğrenir. Assef'in karşısına çıkar ve ondan sıkı bir dayak yer, ancak Sohrab'ı almayı başarır. Sohrab ile Amerika'ya döner ve roman, ikisinin beraber uçurtma uçurmasıyla son bulur (Hosseini, 2022a).

Bin Muhteşem Güneş

Roman, Meryem'in hikayesiyle başlar. Meryem, Celil ve Nana'nın kızıdır. Gayri meşru olarak doğmuştur, annesiyle beraber toplumdaki uzak bir yerde yaşamaktadır. Her Perşembe, Celil yani babası onu ziyarete gelmektedir. Nana, her ne kadar Celil'in kötü biri olduğunu anlatsa da Meryem ona kulak asmaz. Bir gün Meryem, babasının yanına gitmek ister ve evini bulur. Ancak içeri alınmaz, Celil'in şoförü tarafından geri götürülür. Geri döndüğünde, Meryem acı gerçekle yüzleşir: Annesi, Meryem'in evi terk ettikten sonra intihar etmiştir. Bunun üzerine Meryem, Celil'in yanına yerleşir. Ancak Celil'in karıları, Meryem'i evde istemezler. Bundan dolayı babası, onu Raşit adında yaşlı bir adamla evlendirir. Raşit, daha önce bir evlilik yapmış ve evlat kaybetmiş, Kabil'de ayakkabıcılık yapan bir adamdır. İlk başlarda Meryem'e çok kibar yaklaşan Raşit, Meryem'in onun çocuğunu düşürmesiyle giderek kötü yüzünü gösterir. Eziyet içinde yıllar geçer. Meryem'le aynı mahallede Leyla adında genç bir kız yaşamaktadır. Leyla, anne ve babasıyla mutlu bir hayat sürmektedir ve Tarık adında genç bir delikanlıyla beraberdir. Tarık ve ailesi, Afganistan'daki iç çatışmalardan dolayı ülkeyi terk etmek istemektedirler. Tarık, Leyla'yı da götürmek ister, ancak Leyla ailesini bırakamadığından dolayı bunu reddeder. Bir gün, Leyla'nın evine roket isabet eder, Leyla'nın annesi ve babası hayatını kaybeder, ancak Leyla yaralı olarak kurtulmuştur. Raşit onu enkazdan çıkarmış, Meryem ona bakarak iyileştirmiştir. Leyla, ailesini kaybetmiştir ve Tarık'tan hamiledir. Bu, Afgan toplumunda bir suç olmasından dolayı Raşit'le evlenmiştir. Meryem, bu durum karşısında Leyla'ya düşmanlık beslese de zamanla ikili dost olurlar ve Leyla, Meryem'e gerçekleri anlatır. Raşit her ikisine de fiziksel ve psikolojik şiddet uygulamaktadır. Dahası, Leyla'ya Tarık'ın öldüğünü söylemiş ve onu kandırmıştır. Raşit ve Leyla'nın bir oğlu da olmuştur. Tarık geri döndüğünde, Leyla inanamayacak ve çok kızacaktır. Raşit, Leyla'nın Tarık'la buluştuğunu öğrenince deliye döner ve Leyla'yı öldürmeye çalışır. Ancak Meryem, Raşit'in kafasına kürekle vurup onu öldürür. Leyla, Tarık'la kaçmak ve yeni bir hayat kurmak istemektedir. Her ne kadar Leyla, Meryem'i de götürmek istese de Meryem bunu kabul etmez. Roman, Meryem'in Taliban tarafından cinayet suçundan yargılanıp öldürülmesiyle son bulur. Leyla, Tarık ve iki evladıyla yeni bir hayat kurar (Hosseini, 2022b).

Ve Dağlar Yankılandı

Roman, Peri ve Abdullah adlı kardeşlerin hikayesiyle başlar. Abdullah ve Peri, birbirini çok seven iki kardeşdir. Anneleri öldüğünden beri Abdullah, Peri'nin ebeveynliğini dahi yapmıştır, altını değiştirmiş, karnını doyurmuştur. Ancak aile fakirlik çekmektedir. Öyle ki, daha önce ailenin bir çocuğu yakacak odun olmaması sebebiyle ölmüştür. İşte bu şartlarda çocukların babası olan Sabır'a kayınbiraderi olan Nebi'den bir teklif gelir. Nebi, zengin bir aile olan Süleyman ve Nila Wahdati'nin hizmetkarlığını yapmaktadır. Süleyman ve Nila çiftinin evliliklerinde mutluluk yoktur. Bundan dolayı Nila'ya âşık olan Nebi, onu mutlu etmek için çok güzel bir çocuk olan Peri'yi evlat edinmesi için ikna eder. Bu durum, aileyi özellikle de Abdullah'ı derinden sarsar, ama Sabır ailesinin çektiği fakirlikten dolayı kabul etmiştir. Aradan zaman geçer. Süleyman felç kalmıştır, bundan dolayı Nila, Peri'yi de alarak Paris'e taşınır. Peri, bu ortamda içindeki boşluk hissine anlam veremeden büyür. Bu sırada hizmetli Nebi, Süleyman ölene kadar bakar ve kendisi de ölüm döşeğindeyken başına gelen her şeyi Afganistan'a yardım için gelmiş Doktor Markos'a anlatır. Doktor Markos'un iletişimleriyle yıllar sonra iki kardeş buluşacaktır, ancak Abdullah ABD'ye göç etmiştir. Roman, Abdullah ve Peri'nin kavuşup Abdullah'ın Alzheimer hastalığı nedeniyle Peri'yi tanınamasıyla sona erer (Hosseini, 2017).

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel bir yaklaşım benimsenmiştir. Gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı bu tür çalışmalarda algıların ve olayların doğal ortamda, gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulmasına yönelik bir süreç takip edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021:37). Bu çalışmada Khaled Hosseini'ye ait Uçurtma Avcısı, Bin Muhteşem Güneş ve Ve Dağlar Yankılandı adlı eserler değerler açısından incelendiği için doküman analizi tekniği tercih edilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmada romanlar Everest Yayınları'nın MiDi serisinden temin edilmiştir. Khaled Hosseini'nin Uçurtma Avcısı, Ve Dağlar Yankılandı ve Bin Muhteşem Güneş adlı romanları olumlu ve olumsuz değerleri tespit edebilmek için incelemeye tabi tutulmuş olup araştırmanın güvenilirliğini sağlamak adına romanlar 2 kere okunmuş ve akran değerlendirmesine başvurulmuştur. Olumlu ve olumsuz değerlerin tespiti aşamasında herhangi bir liste gözetilmemiş okuma sürecinde fişleme yöntemi kullanılarak kitaplarda geçen değerler tespit edilmiştir. Bunun sebebi kitaplardaki olası değerleri sınırlandırmamaktır. Elde edilen değerler belirli başlıklar altında toplanmıştır. Önce her bir değer tanımlanmış, ardından yazarın bu değeri nasıl aktardığı yorumlanmış, son olarak da kitaplardan ilgili değere dair spesifik cümleler alıntılanmıştır. Değerler verilirken herhangi bir eşitlik gözetilmemiştir. Bunun sebebi incelenen romanlardaki değerlerin kitaplarda işlenen temalara göre şekillenmesi nedeniyle bir değer diğer değerlere göre daha çok veya daha az olabilmektedir.

Bulgular

Tablo 1 Eserlerdeki Temalar ve Başlıca Karakterler.

Eserler	Olumlu ve olumsuz temalar	Karakterler
Uçurtma Avcısı	Dostluk/ etnik ayrımcılık	Hasan/Assef

Bin Muhteşem Güneş	Kadınların gücü ve dayanışması/ aile içi şiddet, cinsiyet eşitsizliği, toplumsal baskı	Meryem ve Leyla/Raşit
Ve Dağlar Yankılandı	Aile bağları/göç ve toplumsal sınıf farklılıkları	Abdullah ve Peri/Nebi

İlgili değerlerin şekillendiği temalar incelendiğinde, Uçurtma Avcısında dostluk ve etnik ayrımcılık temaları etrafında olay örgüsü şekillenmektedir. Dostluk temasında Hasan karakterinin emire karşı olan olumlu tutum ve davranışları öne çıkarken etnik ayrımcılık temasında Assef karakterinin olumsuz tutum ve davranışları öne çıkmaktadır.

Bin Muhteşem Güneş'te ise kadınların gücü ve dayanışması, aile içi şiddet, cinsiyet eşitsizliği, toplumsal baskı temaları eserin olay örgüsünü şekillendirmektedir kadınların gücü ve dayanışması temasında Meryem ve leylanın tutumları ile işlenirken olumsuz temalarda ise Raşit karakterinin kadınlara olan olumsuz davranışları ile yansıtılmaktadır

Ve Dağlar Yankılandı romanındaki aile bağları teması romanın olay örgüsünü oluşturmuştur romanda abi kardeş olan Abdullah ve Perinin birbirlerine olan sevgileri ve özlemleri ile aile bağları ve göç teması yansıtılırken toplumsal sınıf farklılıkları teması ise kendisinden daha üstün bir sınıfla beraber yaşayan hizmetli Nebi karakterinin bu sınıfa karşı davranış ve söylemleriyle işlenmiştir.

Kitaplardaki değerlerin temalar altındaki olay örgüleri içerisinde örtük olarak geçtiği görülmüştür. Araştırmada ele alınan Uçurtma Avcısı, Ve Dağlar Yankılandı ve Bin Muhteşem Güneş romanlarında ulaşılan değerler Tablo 2 ve Tablo 3'te gösterilmiştir

Tablo 2 Romanlardaki Olumlu Değerlerin Dağılımı.

Olumlu Değerler	F	%
Adil olma	6	6.31
Dostluk	8	8.42
Dürüstlük	13	13.6
Öz denetim	3	3.1
Sabır	5	5.2
Saygı	8	8.4
Sevgi	22	23.15
Sorumluluk	5	5.26
Yurtseverlik	16	16.84
Yardımseverlik	9	9.47

Tablo 2 incelendiğinde, Hosseini'nin romanlarında 95 olumlu değer tespit edilmiş olup en sık rastlanan olumlu değerler sırasıyla; sevgi (f=22), yurtseverlik (f=16), dürüstlük (f=13), yardımseverlik (f=9), saygı (f=8), dostluk (f=8), adil olma (f=6), sabır (f=5), sorumluluk (f=5) ve öz denetim (f=3) olduğu görülmektedir. Özellikle sevgi değerinin olumlu değerlerin %23.15'ini oluşturmasıyla dikkat çekmektedir.

Tablo 3 Romanlardaki Olumsuz Değerlerin Dağılımı.

Olumsuz Değerler	F	%
------------------	---	---

Dedikodu	8	9.6
Yalan	6	7.2
İftira	4	4.8
Kıskanmak	6	7.2
Kibir	10	12.04
Öfke	12	14.45
Haram yemek	6	7.2
Kin tutmak	3	3.6
Zulüm	22	26.5
İki yüzlülük	6	7.2

Tablo 3 incelendiğinde, Hosseini'nin romanlarında 83 olumsuz değer tespit edilmiş olup en sık rastlanan olumsuz değerler sırasıyla; zulüm (f=22), öfke (f=12), kibir (f=10), dedikodu (f=8), haram yemek (f=6), riyakârlık (f=6), kıskanmak (f=6), yalan söylemek (f=6), iftira etmek (f=4), kin tutmak (f=3) olduğu görülmektedir romanlarda en çok zulüm olumsuzluk değeri ön plana çıkmaktadır.

Adil Olma Değerine Ait Bulgular

TDK (2023:42), güncel sözlükte adalet kelimesini “Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme; herkese kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme; yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması” olarak 3 şekilde tanımlamıştır. Khaled Hosseini romanlarındaki adil olma olumlu değerinde güçlü-zayıf ve zengin-fakir çatışması temalarıyla işlendiği görülmektedir. Buna ek olarak, adil olma olumlu değeri ile ilgili insanın içindeki vicdan duygusu ön plana çıkmaktadır, yani adil olma olumlu değeri romanlarda insanların yaptıkları eylemler sonucunda pişman olup vicdanlarıyla hareket etmeleri üzerinden işlendiği tespit edilmiştir.

“- Baba, hiç yeni hizmetkâr tutmayı düşündün mü?

– Ne dedin sen?

– Yalnızca merak ettim de...

– Hasan’la aranızdaki sorun yüzünden mi? Bir süredir aranızda bir şeyler geçtiğinin farkındayım ama derdiniz her neyse aranızda çözün, beni bulaştırma” (Hosseini, 2022a:85-86)!

“Ona bir nar daha fırlattım; bu kez omzuna geldi. Meyvenin suyu yüzüne sıçradı. ‘Vur bana!’ diye bağırdım. ‘Vursana, Allah’ın belası, keşke öylesine beklediğim cezayı verseydi de geceleri yeniden uyuyabilseydim” (Hosseini, 2022a:88).

“Bir parçam birinin uyanmasını, duymasını istiyordu, böylece ömrümün sonuna kadar bu yalanla yaşamak zorunda kalmayacaktım; ama kimse uyanmadı. Bunu izleyen sessizlikte, yeni lanetimin ne olduğunu anladım: Bu suç yanıma kalacaktı” (Hosseini, 2022a: 83).

“Ben kocamızı öldürdüm, oğlunu babasından mahrum ettim. Kaçmam doğru olmaz, yapamam. Bizi hiçbir zaman bulamasalar bile, kaçamam” (Hosseini, 2022b:319).

““Hey, sırtındaki benim dostumun forması,’ suratıma ters ters baktı. Neyse, uzun lafın kısası bir sokak arasında işi bağladık; bir de baktım ki bizimki formayı almam için yalvar yakar olmuş! Tamam pekâlâ, iki gün önce ona formayı ben satmış olabilirim. Ama bu yanlış. Sattıysan forma onundur” (Hosseini, 2017:306).

Dostluk Değerine Ait Bulgular

TDK (2023:1067) güncel sözlükte dost kelimesini “Sevilen, güvenilen, gönüldaş, iyi anlaşılabilir kimse; yâr, düşman karşıtı” olarak tanımlamıştır. Khaled Hosseini romanlarındaki dostluk değerinin, arkadaşlar arasındaki karşılıksız sevgi, saygı ve sadakat üzerinden işlendiği görülmektedir.

“Bazen o ağaçların tepesinde Hasan’ı sapanıyla komşunun tek gözlü Alman kurduna ceviz fırlatmaya razı ederdim. Hasan bunu yapmak istemezdi ama ben istersem, gerçekten istersem beni kırmazdı” (Hosseini, 2022a: 9).

“Emir ağa turnuvayı kazandı, ben de uçurtmayı onun için yakaladım. Bu onun uçurtması.”

“Ne kadar sadık bir Hazara. Bir köpek kadar sadık.” dedi Assef.

“Emir ağayla biz arkadaşız,” dedi Hasan. Yüzü kıpkırmızı kesilmişti.

Assef güldü; “Arkadaş mı? Seni zavallı budala! Bir gün bu küçük rüyadan uyanacak ve onun ne kadar iyi bir arkadaş olduğunu göreceksin. Şimdi, bas! Bu kadar yeter. Ver şu uçurtmayı!”

Hasan eğildi, bir taş aldı” (Hosseini, 2022a:71).

Dürüstlük Değerine Ait Bulgular

TDK (2023:1109) güncel sözlükte dürüst kelimesini “Sözünde ve davranışlarında doğruluktan ayrılmayan, doğru kimse “olarak tanımlar. Khaled Hosseini romanlarındaki dürüstlük değerinin, insanların taşıdıkları sırlar sebebiyle stres, üzüntü ve kaygı yaşamaları; buna paralel dürüstlük erdemini gösterdiklerinde yaşadıkları mutluluk üzerinden işlendiği görülmektedir.

““Babanla ben kardeşlik,” dedim, ağzımdan çıkıvermişti. Caminin karşısında oturduğumuz gece söylemek istemiş, yapamamıştım. Bilmek hakkıydı; bundan böyle hiçbir şeyi gizlemek istemiyordum” (Hosseini, 2022a:286).

“İşte o zaman, on beş yıllık evliliğimde yapmadığım şeyi yaptım: karıma her şeyi anlattım. Her şeyi. Bu anı hayalimde öyle çok canlandırmıştım, ondan öylesine korkmuştum ki; ama konuştuğça göğsümden ağır bir şeyin kalktığını hissettim” (Hosseini, 2022a:289).

“Mama, sadakate her şeyden çok değer verirdi; kendini yok sayma pahasına olsa da, özellikle de kendini yok sayma pahasına. Ayrıca en iyisinin her koşulda daima doğruyu söylemek, açıkça, hiç eğip bükmeden gerçeği açıklamak olduğunu söylerdi” (Hosseini, 2017:328).

Öz Denetim Değerine Ait Bulgular

TDK (2023:2621) güncel sözlükte öz denetim kelimesini “Daha önemli bir amaca ulaşabilmek için kişinin tepkilerini, davranışlarını veya başka amaca yönelme eğilimini denetleyip kısıtlaması; otokontrol “olarak tanımlar. Khaled Hosseini romanlarındaki öz denetim değerinin, insanın karşısındaki bireyi üzmemek için nezaketli bir tutum göstermesi üzerinden işlendiği görülmektedir.

“Limon bulantıya iyi gelir,” dedi Ferit. “Bu yolda her zaman yanıma bir limon alırım.”

“Yo, teşekkür ederim,” dedim. Mideme yeni asit eklemenin düşüncesi bile beni yeniden öğürtmüştü. Ferit dudak büktü.

“Eh, Amerikan ilaçları kadar cicili bicili değil, biliyorum; yalnızca annemden öğrendiğim eski bir çare.”

“Madem öyle, bir denesem iyi olacak.” Limonu ısırdım, bir-iki dakika bekledim.

“Haklıymışsın. İyi geldi,” diye salladım, kabalık etmektense acı çekmenin daha doğru olacağını bilecek kadar Afganım. Zorla gülümsedim” (Hosseini, 2022a:208).

“Onu görmeye bir tek annesi gelir oldu. Haftada bir kez filan geliyordu. Bana bakıp parmaklarını şıklatır, hemen ona bir iskemle çekerdim; oğlunun yatağının yanına çöker çökmez, artık çekip gitmiş olan karısının karakterine saldırılarla dolu uzun bir monoloğa girişirdi. Bay Wahdati, duygularını hiç belli etmeksizin, omzunun üstünden pencereye bakarak sessizce dinlerdi” (Hosseini, 2017:137).

Sabır Değerine Ait Bulgular

TDK (2023:2804) güncel sözlükte sabır kelimesini “Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi; dayanç, ısdam” olarak

tanımlamıştır. Khaled Hosseini romanlarındaki sabır değerinin, insanların sevdikleri birey için yaptıkları eylemler ve bu eylemlerdeki kararlılıkları üzerinden işlendiği görülmektedir.

“Oysa bu, benim görülen değil, bakılan, duyulan değil, dinlenen biri olabilmek için tek şansımdı. Ben parmağımın tek bir hareketiyle acımı, özlemimi kesip atardım. Pek çok şeye katlanmış, buralara kadar gelmiştim, işte o an, birden, umut bilgiye dönüştü. Kazanacaktım. Yalnızca bir zaman meselesiydi” (Hosseini, 2022a: 64).

“Bazılarını sabırsız, tahammülsüz buldum; zaman zaman insanı çileden çıkarabilen Süleyman’ın bakımı açısından, bu da yine vahim bir kusurdu. Bazılarının da söz konusu çetin görevin gerektirdiği mizaçtan yoksun olduklarını bana sezgilerim söyledi. Böylece, üç yıl sonra hala bu evdeydim ve hala kendime, Süleyman’ın kaderini güvенеbileceğim ellere teslim eder etmez çekip gideceğimi söylüyordum” (Hosseini, 2017:143).

“-Şöförü, Celil Han evde değil.

Arabası burada ama,” dedi Meryem.

“Acil bir işi çıktı.”

“Ne zaman döner?”

“Söylemedi.”

Meryem bekleyeceğini söyledi, geceyi Celil’in evinin önünde geçirdi” (Hosseini, 2022b:36).

Saygı Değerine Ait Bulgular

TDK (2023:2873) güncel sözlükte saygı kelimesini “Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu; hürmet, ihtiram”olarak tanımlamıştır. Khaled Hosseini romanlarındaki saygı değerinin, insanların kendinden farklı olanlara hoşgörü göstermesi gerekliliği üzerinden işlendiği görülmektedir.

“Kabil’de içki yüzünden halk önünde kırbaçlanan filan yoktu, ama yine de içki içenler saygısından bu işi gizli gizli yapardı. İnsanlar viskilerini ‘ilaç’ niyetine, kahverengi kese kağıtlarında, belli ‘eczanelerden’ alırdı” (Hosseini, 2022a:20).

“Kabile varınca, Hasan’ın eve taşınmaya niyeti olmadığını öğrendim. ‘Peki ama, bütün odalar boş, Hasan can,’ dedim. ‘Kimse gelip o odalara yerleşmeyecek ki.’ Ama kabul etmedi. Bunun bir ihtiram, bir saygı meselesi olduğunu söyledi” (Hosseini, 2022a:189).

“Bence tam bir saçmalık hem de çok tehlikeli bir saçmalık bütün bu ben Tacığım, sen Peştunsun, şu Hazara, bu Özbek lafları. Hepimiz Afganız, önemli olan tek şey bu” (Hosseini, 2022b:119).

Sevgi Değerine Ait Bulgular

TDK (2023:2919) güncel sözlükte sevgi kelimesini “İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu; muhabbet” olarak tanımlamıştır. Khaled Hosseini romanlarında sevgi değerinin aile sevgisi ve aşk olmak üzere 2 tema altında işlendiği görülmektedir. Özellikle çocuk-ebeveyn arasındaki karşılıksız sevgi ön plana çıkmaktadır.

“Ve tabii, Tarık. Onun Gazne’de olduğu o dört haftanın nasıl bir türlü geçmek bilmediğini Leyla gayet iyi anımsıyordu. Onsuz zamanın nasıl uzadıkça uzadığını, nasıl yolunu dengesini yitirmişçesine oradan oraya sürüklendiğini, onsuz bir yaşamla nasıl başa çıkardı” (Hosseini, 2022b,:139)?

“Ana-kız uyuya kalmışsa, Meryem için vakit geçmek bilmiyordu. Yıkanması gerekmeyen bulaşıkları yıkıyordu. Oturma odasındaki minderleri düzeltiyordu, tertemiz pervazların tozunu alıyordu. Leyla’nın kalçasına yerleştirdiği Azize ile birlikte mutfağa girdiğini görünceye kadar, kendine iş yaratıyordu” (Hosseini, 2022b:226).

“Babamın spor becerilerinin zerresini bile alamadığım anlaşılınca, baba beni hiç olmazsa ateşli bir taraftara dönüştürmeyi denedi. Bu kadarını becerebilirdim herhalde, değil mi? Elimden geldiğince uzun bir süre ilgileniyormuş numarası yaptım” (Hosseini, 2022a:24).

“Pazar sabahı gelip de yatağımdan indiğimde, Süreyya’nın kahverengi gözleri kafamın içindeki yerini çoktan almış olurdu. Babanın otobüsünde kilometreleri sayardım, ta ki onu yalınayak, sararmış ansiklopedilerle dolu kutuları açıp, tezgâha yerleştirirken görünceye kadar” (Hosseini, 2022a:133).

“Yine bana döndü. Dizlerini yukarı çekti. ‘Ya benden bıcarsan? Ya karın beni sevmezse?’

Yataktan güçlükle indim, yanına gittim, yatağına ilıştim. ‘Senden asla bıkmayacağım, Sohrap. Hiçbir zaman söz veriyorum’” (Hosseini, 2022a:288).

“Heyecan, endişe salı akşamından başlardı. Meryem doğru dürüst uyuyamaz, bir iş meselesinin perşembe günü Celil’i alı koymasından korkar, onu görmek için ya bir hafta daha beklemek zorunda kalırsam, diye ödü kopardı” (Hosseini, 2022b:24).

“Bu dünyada benim için senden daha değerli hiç kimse yok, Adel sen benim tek oğlumsun. Senin için bütün bunlardan seve seve vazgeçmeye hazırım. Senin için canımı bile veririm, oğlum” (Hosseini, 2017:287).

Sorumluluk Değerine Ait Bulgular

TDK (2023:3001) güncel sözlükte sorumluluk kelimesini “Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi; sorum, mesuliyet, uhde” olarak tanımlamıştır. Khaled Hosseini romanlarındaki sorumluluk değerinin insanların yaptıkları herhangi bir eylemde gösterdikleri özveri üzerinden işlendiği görülmektedir.

“Çalmaktan daha kötü bir suç yoktur, Emir,’ dedi baba. ‘Kendisine ait olmayan bir şeyi alan insan, bu ister bir can olsun isterse bir dilim nan... aşâğılıktır” (Hosseini, 2022a:23).

“Onlara Kabil’de ağaçtan kopardığımız bir dal parçasını kredi kartı niyetine kullandığımızı anlatmak istedim. Hasan’la dalı alır, fırına giderdik. Fırını bıçağıyla dalın üzerine bir çentik atardı, ay sonunda baba çubuktaki çentiklere göre ödeme yapardı. Hepsi bu kadar, kimlik falan yok” (Hosseini, 2022a:120).

“Hayatını kazanma zorunluluğuna karşın, baba beni Campbell’daki Farsça derslerine götürürken zamanı buluyordu ama...” (Hosseini, 2017:425)

Yurtseverlik Değerine Ait Bulgular

TDK (2023:3657) güncel sözlükte yurtsever kelimesini “Yurdunu, milletini büyük bir tutku ile seven, bu uğurda her türlü özveriye katlanan (kimse); vatansever, vatanperver” olarak tanımlamıştır. Khaled Hosseini romanlarındaki yurtseverlik değerinin insanların ülkelerine karşı vatandaşlık sorumlulukları üzerinden işlendiği görülmüştür.

“Ama baba beni duymuyordu bile. Bazen, merhum karısı kadar çok sevdiği tek şeyin Afganistan, merhum vatani olduğunu düşünüyorum” (Hosseini, 2022a: 144).

“General, Afganistan’ın er ya da geç özgürlüğüne kavuşacağına, monarşisinin yeniden kurulacağına ve onu yine göreve çağıracaklarına inanıyordu. Böylece her gün gri takım elbisesini giyiniyor, köstekli saatini kuruyor ve bekliyordu” (Hosseini, 2022a:162).

“Halkımın kendi ülkesini el birliğiyle mahvetme biçimi, göğsümü beklenmedik bir öfkeyle sıkıştırıverdi” (Hosseini, 2022a:285).

“Sizin göreviniz bu. Kulaklarınızı açıp dinlemeli, sonra da yetkililere bildirmelisiniz. Bu kişi ebeveyniniz, amcanız ya da teyzeniz olsa bile. Çünkü onların hiçbiri sizi ülkeniz kadar sevemez. Önce vatanınız gelir, unutmayın” (Hosseini, 2022b:105)!

“Bir yıl önce, Kabil’den kurtulabilmek için bir kolunu seve seve verirdi. Ama şu son aylarda, çocukluğunun kentini deliler gibi özlediğini fark etti” (Hosseini, 2022b:344).

“Her şeyi tek bir sözcükle özetleyebilirim: savaş. Daha doğrusu, bir savaşlar silsilesi. Bir değil, iki değil, bir sürü savaş; küçüklü büyüklü, haklı haksız, oyuncu kadrosunu yer değiştiren sözde kahramanlarla hainlerin oluşturduğu, gelenin gideni arattığı, her yeni kahramanın bir önceki haini fena halde özlettiği savaşlar” (Hosseini, 2017:149).

“Köklerini tanımak öyle önemli ki. Varoluşunun nerede başladığını bilmek. Bilmediği zaman, yaşamı insana gerçek dışı geliyor. Bir bilmece gibi.” (Hosseini, 2017:418).

Yardımseverlik Değerine Ait Bulgular

TDK (2023:1550) güncel sözlükte hayırsever kelimesini “Yoksullara, düşkünlere, yardıma muhtaç olanlara iyilik ve yardım etmesini seven; iyicil, vergili, yardımsever, hayırhah, hayırperver” olarak tanımlamıştır. Khaled Hosseini romanlarındaki yardımseverlik değerinin, ihtiyaç sahibi insanlara yardım edilmesinin önemi üzerinden işlendiği görülmektedir; özellikle annesini ve babasını kaybetmiş çocuklara yardım etmenin önemi ön plana çıkmaktadır.

“1960’ların sonlarına doğru, ben beş-altı yaşlarındayken, baba bir yetimhane yaptırmaya karar verdi. Ayrıntıları Rahim Han’dan dinledim. Baba’nın, hiçbir mimarlık deneyimi olmamasına karşın, projeyi kendi eliyle çizdiğini anlattı” (Hosseini, 2022a:18).

“Yetim çocuğa gelince, büyükbabam onu evlat edinip evine almış, öteki hizmetkarlara oğlanı yetiştirmelerini ama çok yumuşak davranmalarını tembihlemiş” (Hosseini, 2022a:28).

“Yıkıntılar ve dilenciler. Nereye baksam, bunları görüyordum. Dilenciler eskiden de vardı. Baba, onlar için yanında hep fazladan bozuk para taşırdı; bir dilenciye eli boş çevirdiğini hiç görmedim” (Hosseini, 2022a:220).

Dedikodu Olumsuz Değerine Ait Bulgular

TDK (2023:933) güncel sözlükte dedikodu kelimesini “Başkalarını çekiştirmek ve kınamak üzere yapılan konuşma; kov (I), gıybet, kılükal, laf” olarak tanımlamıştır. Khaled Hosseini romanlarındaki dedikodu olumsuz değerinin, dedikodu eyleminin dedikodusu yapılan kişi üzerinde oluşturduğu psikolojik etki ve travma üzerinden işlendiği görülmektedir. Özellikle kadınlar üzerindeki baskı ön plana çıkmaktadır.

“Eve dönerken, dank etti. Taheri. Bu adı daha önce duyduğumu biliyordum. ‘Etrafta Taheri’nin kızı hakkında bir söylenti dolaşmıyor muydu?’ dedim, gelişigüzel bir sesle konuşmaya çalışarak. Otobüsümüz, bit pazarından ayrılan araç kuyruğunda milim milim ilerlerken, ‘Beni bilirsin,’ dedi baba. ‘Sohbet dedikoduya döner dönmez, sıvışırım’” (Hosseini, 2022a:131).

“Ama şimdi ona bir şey sormuştum; yanıtlarsa biz... biz sohbet etmiş olacaktık. Ben bir müracaat, yani genç, bekar bir erkek, o da evlenmemiş, genç bir kadın. Üstelik, bir geçmişi olan bir kadın. Bu, bir dedikodu malzemesinin sınırlarında, son derece tehlikeli bir biçimde gezinmek demektir. Zehirli diller iştahla yalanacaktı. Ve bu zehrin acısını o çekecekti, ben değil” (Hosseini, 2022a:136).

“Benim söylemeye çalıştığım şey, dikkatli olmazsan milletin ağzına laf vermiş olursun” (Hosseini, 2022b:149).

“Lütfen düşün, Emircan, utanç verici bir durumdu. Rezillik. Millet konuşmaya başlayacaktı. Baban gibi bir adam, onurunu, adını her şeyin üstünde tutan biri... Kimseye tek kelime edemedik” (Hosseini, 2022a:202).

Yalan Olumsuz Değerine Ait Bulgular

TDK (2023:3519) güncel sözlükte yalan kelimesini “Doğru olmayan, gerçeğe uymayan söz; kaşkariko, kıtır, hilaf, şorolop” olarak tanımlamıştır. Khaled Hosseini romanlarındaki yalan olumsuz değerinin, yalanın ne kadar kötü bir eylem olduğu aktarılmakta ve yalanın sonucunda insanların yaşayabileceği olaylar üzerinden işlenmektedir.

“Yalan söylediğin zaman, bir insanın gerçeğe ulaşma hakkını çalmış olursun. Aldattığın zaman, bir insanın doğruluk, adalet hakkını elinden alırsın. Çalmaktan daha büyük bir kötülük yoktur” (Hosseini, 2022a:100).

“Beni oyuna getirdin. Bana yalan söyledin,” dedi Leyla, dişlerini gıcırdatarak. ‘O adamı getirip karşıma oturtun ve... Onun hayatta olduğunu bilseydim, çekip gideceğimi biliyordun’” (Hosseini, 2022b:301).

İftira Olumsuz Değerine Ait Bulgular

TDK (2023:1662) güncel sözlükte iftira kelimesini “Bir kimseye kasıtlı ve asılsız suç yüklemek; kara (II), böhlan”olarak tanımlamıştır. Khaled Hosseini romanlarındaki iftira olumsuz değerinin, kendini aklamak için başkalarını suçlayan insanların zalimlikleri üzerinden işlendiği görülmektedir. Bu doğrultuda, özellikle iftira sonucu kadınların uğradığı haksızlıklar ön plana çıkmaktadır.

“Kendini savunmak için karılarına ne dediğini biliyor musun? Başına zorla musallat olduğumu. Her şeyin benim suçum olduğunu” (Hosseini, 2022b: 12).

“Âşık olduğu genç bir adamla, mahallenin mollasının oğluyla Gardez’e kaçmaya çalışmıştı. Kabilden çıkmayı bile başaramadılar. Yakalanıp geri gönderilince, kırbağı yiyen delikanlı hemen nedamet getirdi, sonra da Naime’nin dişiliğini kullanarak onu baştan çıkardığını söyledi. ‘Bana büyü yaptı,’ dedi. Kendini yeniden dine, Kur’an’ın öğretilerine vereceğine yemin etti, molların oğlu serbest bırakıldı. Naime beş yıla mahkûm oldu” (Hosseini, 2022b:324).

Kıskanmak Olumsuz Değerine Ait Bulgular

TDK (2023:2026) güncel sözlükte kıskanmak kelimesini “Sevgide veya kendisiyle ilişkili şeylerde bir başkasının ortaklığına, üstün durumda görünmesine dayanamamak”olarak tanımlamıştır. Khaled Hosseini romanlarındaki kıskanmak olumsuz değerinin, başkalarının sahip olduğu iyi ya da kötü şeylere karşı kıskançlık duymaları üzerinden işlendiği görülmektedir.

“Keşke benim de Baba’nın acıma duygularını harekete geçirecek bir yara izim olsaydı. Haksızlıktı bu. Hasan, Baba’nın sevgisini, ilgisini hak edecek hiçbir şey yapmamıştı ki; yalnızca şu gülünç tavşan dudakla doğmuştu” (Hosseini, 2022a: 48).

“Meryem’in en nefret ettiği şey, dışarıya çıkmaktı. Birdenbire komşu kadınları, sahip oldukları çocuk bolluğunu kıskanır olmuştu” (Hosseini, 2022b:87).

“Pervanenin kızdığı şey, oğlanların taş atması değil, bir tek Masuma’ya atmalarıydı. Pervane biliyordu; bir uğraşma, bir takılma gösterisi yapmaktaydılar” (Hosseini, 2017:77).

Kibir Olumsuz Değerine Ait Bulgular

TDK (2023:2045) güncel sözlükte "kibir" kelimesini “Kendini başkalarından üstün tutma; benlik, böbü, gurur”olarak tanımlamıştır. Khaled Hosseini romanlarındaki kibir olumsuz değerinin, insanların çevresindekilere sözlü olarak üstünlük taslaması ve bu tutumun insanlarda oluşan hissiyat üzerinden işlendiği görülmektedir.

“Yaşamı boyunca tek bir sözcüğü bile okuyamamış, yazamamış Hasan’dan soğuk ve karanlık bir ses ansızın kulağıma fısıldadı: ‘Bu cahil Hazara’ya mı soracağız? O ne bilirmiş? Altı üstü bir hizmetçi. Ne cüretle seni eleştiriyor’” (Hosseini, 2022a:37)?

“Raşit alaylı bir horultu saldı, kaşlarını kaldırdı. ‘Komünistin ne olduğunu bilmiyor musun? Bu kadar basit bir şeyi, herkes bilir. Dünya aleminin bildiği bir şey. Ve senin haberin bile yok... Hıh. Neden şaşırdığımı da anlamıyorum ya, neyse’” (Hosseini, 2022b:91).

“Bakışlarımı kibarca yere eğdim. Söylediği şey gerçeklerden çok da uzak değildi. Bay Wahdati’nin, örneğin konuşma biçimi düzeltmek gibi bir huyu vardı ve bunu bir üstünlük havasıyla yapardı ki, pekâlâ kendini beğenmişlik olarak yorumlanabilirdi” (Hosseini, 2017:112).

Öfke Olumsuz Değerine Ait Bulgular

TDK (2023:2581) güncel sözlükte "öfke" kelimesini "Engelleme, incinme veya gözdağı karşısında gösterilen saldırganlık tepkisi; kızgınlık, celal, hırs, hışım, hiddet, gazap" olarak tanımlamıştır. Khaled Hosseini romanlarındaki öfke olumsuz değerinin, insanların sevdiklerinin yaptıkları kötü eylemler karşısında gösterdikleri tepki ve bu tepkinin kendilerine olan zararları üzerinden işlendiği görülmektedir.

"“Seni görmeye geleceğim,” diye mınıldandı Celil. “Kabil’e gelip seni ziyaret edeceğim. Birlikte...” “Hayır. Hayır,” dedi kız. “Gelme. Seni görmek istemiyorum. Sakın gelme”” (Hosseini, 2022b:55).

"Bencilce, mantıksızca davrandığını biliyor ama onu terk ettiği, böyle bırakıp gittiği için Tarık’a ateş püskürüyordu" (Hosseini, 2022b:165).

"Bazen dışarıda saatlerce kalırdım. Eğer tepemi gerçekten artırırmışsa, hava kararınca kadar. Ama her seferinde geri dönerdim" (Hosseini, 2017:153).

Haram Yeme Olumsuz Değerine Ait Bulgular

TDK (2023:1516) güncel sözlükte "haram" kelimesini "Din kurallarına aykırı olan, dinî bakımdan yasak olan, helal karşıtı" olarak tanımlamıştır. Khaled Hosseini romanlarındaki haram yeme olumsuz değerinin, en kötü şartlarda dahi haram yemenin insanda utanma duygusu oluşturmaya üzerinden işlendiği görülmektedir.

"İstedığı çocuğu vermezsem, on tanesini alıp götürür. Ben de birini almasına göz yumuyor, takdiri Allah'a bırakıyorum. Gururumu hiçe sayıp o kahrolası parasını... o pis, iğrenç parasını kabul ediyorum. Sonra da pazara gidip çocuklara yiyecek alıyorum" (Hosseini, 2022a:231).

"Benden yetmiş beş dolar istedi; böyle bir virane için akıl almaz bir fiyattı, ama üzerinde durmadım. İnsanları Hawaii'deki yazlık evinin masrafları için kazıklamak başka şeydi. Üç çocuğun karnını doyurmak için kazıklamak, başka" (Hosseini, 2022a:237).

Kin Tutmak Olumsuz Değerine Ait Bulgular

TDK (2023:2051) güncel sözlükte "kin" kelimesini "Birine karşı duyulan öç alma isteği; garaz" olarak tanımlamıştır. Khaled Hosseini romanlarındaki kin tutmak olumsuz değerinin, insanların yaptıkları eylemler sonucunda pişman olmaları üzerinden işlendiği görülmektedir.

"Meryem sergilediği o aptalca, toy gurura şimdi pişmandı. Keşke içeriye alsaydım, diyordu. Onu eve almamanın, karşısında oturup dinlememenin, neden geldiğini öğrenmenin ne zararı olurdu ki" (Hosseini, 2022b:276)?

Zulüm Olumsuz Değerine Ait Bulgular

TDK (2023:3724) güncel sözlükte "zulüm" kelimesini "Güçlü bir kimsenin yasaya veya vicdana aykırı olarak başkalarına yaptığı her türlü kötülük, haksızlık; kıyğı, kıyın" olarak tanımlamıştır. Khaled Hosseini romanlarındaki zulüm olumsuz değerinin, insanların toplum karşısında uğradıkları haksızlıklar ve bu haksızlıkların getirdiği sonuçlar üzerinden işlendiği görülmekte, özellikle kadınların uğradığı haksızlıklar ön plana çıkmaktadır.

"Adamın zaman zaman aksileşen, pireyi deve yapan biri olduğunu öğrendim: Karısının getirip önüne koyduğu kurma'dan bir ısırik aldıktan sonra içini çekip tabağını iterdi: 'Taheri Hanım, sana başka bir şey yapayım,' der ama general onu duymazdan gelip somurtur, karnını soğan ekmekle doyururdu. Bu tür huysuzluklar Süreyya'yı kızdırır, annesini ağlatırdı" (Hosseini, 2022a:161).

"Celil bir doktor, hatta bir ebe çağırma zahmetinde bulunmamıştı; hem de vücuduna cin girebileceğini, doğum sırasında malum nöbetlerinden birini geçirebileceğini bile bile kulübenin zemininde tek başına yatmıştı" (Hosseini, 2022b:15).

“Bu kadar dramatikleştirme. Gayet yaygın bir şey, sen de biliyorsun. Üç-dört karılı arkadaşlarım var. Senin baban da üç karılıydı, ayrıca benim şu anda yaptığım şeyi, pek çok erkek yıllar önce yapardı” (Hosseini, 2022b:194).

İki Yüzlülük Olumsuz Değerine Ait Bulgular

TDK (2023:1680) güncel sözlükte "ikiyüzlülük" kelimesini “İnandığı, düşündüğü gibi davranmama, özü sözü bir olmama; yüze gülücülük, riya, riyakârlık, mürailik” olarak tanımlamıştır. Khaled Hosseini romanlarında riyakârlık olumsuz değerinde, yazar riyakârlığın abes yönünü ön plana çıkarmıştır; yani karakterlerin iki yüzlü durumlar ve sözler karşısında anlam verememesi ve yargılaması üzerinden işlendiği görülmektedir.

“Bana armağan getirecek ve on üçüncü yaşımı kutlayacak olan dört yüz küsur kaka’yla Hala’nın en az dörtte üçünü tanımadığımı fark ettim. Sonra, aslında benim için gelmediklerini anladım” (Hosseini, 2022a:89).

“Akli fikri başka erkeklerin karılarının, kız kardeşlerinin mahrem bölgelerinde olan Raşit, onun örtmesi için neden baskı yapıyordu” (Hosseini, 2022b:79)?

“Söylemeye çalıştığım şeyi atlıyorsun, Nahil. Ben, yaptığın iyilikleri ilan tahtasına asmanın görgüsüzlük olduğunu söylüyorum. Bu tür şeyler sessizce, vakarla yapılmalıdır. Çekleri herkesin önünde göstere göstere imzalamak kibarlığa sığmaz” (Hosseini, 2017:171).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Khaled Hosseini’nin Uçurtma Avcısı, Ve Dağlar Yankılandı ve Bin Muhteşem Güneş Eserlerindeki Değerlerin, romanlardaki olay örgüsü içerisinde karakterlerin söylemleri ile verilmektedir; yani, didaktik olarak değil, örtük bir şekilde aktarılmaktadır. Değerlerin kitapların temalarına göre şekillendiği görülmüştür. Romanlardaki temalar incelendiğinde de Uçurtma Avcısında dostluk ve etnik ayrımcılık; Bin Muhteşem Güneş’te kadınların gücü ve dayanışması, aile içi şiddet, cinsiyet eşitsizliği ve toplum baskısı; Ve Dağlar Yankılandı da ise aile bağları, göç ve toplumsal sınıf farklılıkları temaları ön plana çıkmaktadır.

Khaled Hosseini’ni ülkesinin içinde bulunduğu durumu ve ülkesi hakkında ki Duygu, düşünce ve eleştirilerini karakterler aracılığıyla yansıtmaktadır. Uçurtma Avcısı romanında Hasan karakteriyle Afgan çocuklarının dostluğunu yansıtırken Assef karakteriyle Afganistan toplumundaki ırkçı insanları betimlemiştir. Bin Muhteşem Güneş romanında ise yazar Afganistan toplumunda kadınların yaşadıkları zorlukları Meryem ve Leyla karakterlerinin başına gelen olaylar üzerinden yansıtırken Afgan toplumunda bulunan kadınlara değer vermeyen insanları Raşit karakterine yansıtmış ve diğer karakterlerin söylemleri ile bu insanları eleştirmiştir. Ve Dağlar Yankılandı ise savaş sonucu birbirinden kopan ailelerin durumunu Peri ve Abdullah karakterleriyle işlemiş ayrıyeten sınıfsal eşitsizliği bir hizmetli olan nebinin bakış açısıyla karakterlerin söylemler ve davranışlarıyla işlemiştir. Hosseini ait olduğu toplumun sorunlarını romanlarında tema olarak kullanmış ve okura mesaj vermeyi amaçlamıştır.

Yapılan bir araştırma da Nurullah Genç’in Omuzlarımda Dünya adlı eseri değerler eğitimi açısından incelenmiştir araştırma da 12 evrensel değer ve 10 kök değer esas alınmış olup araştırma sonucunda toplam 13.082 değer tespit edilmiştir tespit edilen değerler de sevgi değeri ön plana çıkarken onu sırasıyla dostluk, yardımseverlik, sorumluluk, vatanseverlik, saygı, sabır, öz denetim, iş birliği, dürüstlük, birlik, mutluluk, adalet, hoşgörü, alçak gönüllülük, sadelik, barış, özgürlük değerleri takip etmektedir (Sayan ve Günel, 2023). Yapılan başka bir araştırma da ise Necip Fazılın Tohum adlı eseri incelenmiş cesaret, fedakârlık, sabır ve sorumluluk olmak üzere 4 bireysel. Aile sevgisi, arkadaş sevgisi, dayanışma, gelenek bilinci, misafirperverlik, özgürlük, vatanseverlik olmak üzere 7 sosyal değer bulunmuştur (Öztürk, 2016). Yapılan bir başka araştırma da ise atebetü’l hakayık’ta ki kök değerler incelenmiş araştırma sonucunda en siktan en

aza yardımseverlik, sorumluluk, özdenetim, saygı, dürüstlük, sabır, vatanseverlik kök değerleri tespit edilmiştir (Şehitoğlu, 2021). Yapılan bir diğer araştırmada ise Samiha Ayverdi'nin Batmayan Gün, Ateş Ağacı, Yaşayan Ölü, İnsan ve Şeytan, Son Menzil ve Mesih Paşa adlı romanları değerler açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda 112 olumlu değer ve 83 olumsuz değer tespit edilmiştir. Değerler arasında sevgi olumlu değeri ve menfaat olumsuz değeri ön plana çıkmaktadır (Algur, 2019).

Bu çalışmada, Khaled Hosseini'nin Uçurtma Avcısı, Bin Muhteşem Güneş ve Ve Dağlar Yankılandığı kitapları incelenmiştir. İnceleme sonucunda, Romanlarda 95 olumlu değer ve 83 olumsuz değer tespit edilmiştir. Khaled Hosseini Romanlarında tespit edilen olumlu değerler, en sık rastlanandan en az rastlanana doğru şu şekildedir: sevgi, yurtseverlik, dürüstlük, yardımseverlik, saygı, dostluk, adil olma, sabır, sorumluluk ve öz denetim. Romanlarda tespit edilen olumsuz değerler ise en sık rastlanandan en az rastlanana doğru şu şekildedir: zulüm, öfke, kibir, dedikodu, haram yemek, kıskanmak, iki yüzlülük, yalan söylemek, iftira etmek ve kin tutmak. Romanlarda sevgi, yurtseverlik ve dürüstlük olumlu değerlerinin; zulüm, öfke ve kibir olumsuz değerlerinin ön plana çıktığı tespit edilmiştir. Khaled Hosseini'nin eserlerindeki değerler, literatürdeki diğer çalışmalarla kıyaslandığında sonuçların örtüştüğü görülmektedir. Yapılan araştırmada olumlu değerlerin olumsuz değerlerden fazla olması ve sevgi değerinin ön plana çıkmasının diğer araştırmalarla paralellik gösterir, bu doğrultuda değer aktarımı açısından Khaled Hosseini romanlarının kullanılabilirliğini düşündürmektedir. Ancak Khaled Hosseini romanlarında karakterlerin argo konuşması, sigara ve alkol kullanımı, şiddet ve tecavüz gibi olumsuz öğeler bulunmaktadır. Bundan dolayı, romanların değer eğitimi için kullanımında okuyucunun yaşına, bilişsel düzeyine ve ait olduğu kültüre eğitimcinin dikkat etmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, Khaled Hosseini'nin Uçurtma Avcısı, Bin Muhteşem Güneş ve Ve Dağlar Yankılandığı kitapları incelendiğinde sevgi, yurtseverlik ve dürüstlük olumlu değerleri ile zulüm, öfke ve kibir olumsuz değerleri ön plana çıkmaktadır. Romanlarda gelişen olay örgüsü çerçevesinde, karakterlerle empati yoluyla okuyucuya göç, aile içi şiddet, vatanseverlik, aile sevgisi, cinsiyet eşitsizliği ve toplumsal sınıf farklılıkları konusunda romanların değer aktarımı açısından kullanılabilirliği düşünülmektedir.

Elde edilen sonuçlara göre aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- ✓ Eğitim fakültelerindeki sosyal bilgiler öğretmenliği programının son sınıfında zorunlu olarak okutulan Karakter ve Değer Eğitimi dersinde öğretmen adaylarına okutulabilir.
- ✓ Liselerdeki Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde, öğrencilere olumlu ve olumsuz değerleri birbirinden ayırabilmeleri adına öğretmen gözetiminde okutulabilir.
- ✓ Khaled Hosseini'nin Bin Muhteşem Güneş ve Ve Dağlar Yankılandığı romanları film veya tiyatroya uyarlanabilir.

Kaynakça

- Abacı, E. ve İnce Samur, A. Ö. (2024). Behiç Ak'ın Çocuk Kitapları'nın Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi, *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 9(28), 493-511.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler eğitimi dergisi*, 6(16), 9-27.
- Algur, H. (2019). Sâmiha Ayverdi romanlarının değer eğitimi açısından incelenmesi. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, 19(1), 183-208.
- Algur, H. (2007). Değer eğitimi yaklaşımları. In M. Çakmak (Ed.), *İş ahlakı ve değerler eğitimi* (ss. 169-194). Pegem Akademi.

- Aydın, M. Z., & Gürler, Ş. A. (2012). *Okulda değerler eğitimi yöntemler-etkinlikler-kaynaklar*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Azizifar, A., Najafvand Derikvand, F., ve Zeynivand, T. (2022). Cultural and Literary Face of Iran in the Works of Khaled Hosseini. *Research on Fictional Literature*, 11(3), 141-168.
- Borgohain, B., ve Gohain, J. (2022). An analysis on inculcation of value education in educational curriculum and the role of teachers in imparting values among students. *International journal of health sciences*, 6(2), 5599-5605.
- Çağlar, A. (2005). *Okul öncesi dönemde değerler eğitimi. Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar*, (Ed. M. Sevinç), (ss. 304-311). Morpa Kültür Yayınları.
- Çileli, M. (1986). *Ahlak psikolojisi ve eğitimi*, V Yayınları
- Edgington, W. D. (2002). To promote character education, use literature for children and adolescents. *Journal of Social Studies*, 93(3), 113-116.
- Ertürk, S. (2013). *Eğitimde" program" geliştirme.*, Edge Akademi yayınları
- Gordan, M., ve Almutairi, A. S. (2013). Resistance, a facet of post-colonialism in women characters of Khaled Hosseini's a thousand splendid suns. *International Journal of Applied Linguistics and English Literature*, 2(3), 240-247.
- Khaled Hosseini Foundation. (n.d.). Bio. <https://khaledhosseini.com/bio/>
- Hosseini, K. (2022). *Uçurtma Avcısı*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Hosseini, K. (2022). *Bin Muhteşem Güneş*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Hosseini, K. (2017). *Ve Dağlar Yankılandı*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Hunt, B.S. (1981). *Effects of Values Activities on Content Retention and Attitudes of Students in Junior High Social Studies Clases*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Arizona State University. USA.
- Karatay, H. (2007). "Dil Edinimi ve Değer Öğretimi Sürecinde Masalın Önemi ve işlevi", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(5), 463-477
- Karatay, H. (2011). Karakter eğitiminde edebi eserlerin kullanımı. *Turkish Studies-International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6 (1), 1398-1412.
- Kavcar, C. (1994). *Edebiyat ve eğitim*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Kupchenko, I. ve Parsons, J. (1987). *Ways of teaching values: an outline of six values approaches*. ERİC veri tabanından erişildi. (ERİC No: ED288806). Erişim adresi: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED288806.pdf>
- Öztürk, D. (2016). Necip Fazıl'ın "Tohum" adlı eserinde değerler eğitimi. *AKRA Kültür Sanat Ve Edebiyat Dergisi*, 4(10), 153-164.
- Moran, B. (1981). *Edebiyat kuramları ve eleştiri*. İletişim Yayınları.
- Ratnasari, E. D., ve Edel, E. E. (2017). The illocutionary acts in the novel "And the Mountains Echoed" by Khaled Hosseini. *Jurnal Kata*: 1(1), 15-23.
- Sarı, M. (2007). *Demokratik değerlerin kazanımı sürecinde örtük program: düşük ve yüksek okul yaşam kalitesi 'ne sahip iki ilköğretim okulunda nitel bir çalışma* [Yayınlanmamış Doktora Tezi], Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Sarkar, S. (2023). Unfurling Stories of Endurance: A Review of "Sea Prayer" by Khaled Hosseini. *International Journal of English Literature and Social Sciences (IJELS)*, 49.
- Sanchez, T. R. (1998). *Using Stories about Heroes To Teach Values*. ERİC veri tabanından erişildi. (ERİC No: ED424190) erişim adresi <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED424190.pdf>

- Sayan, Y. E., ve Günel, M. E. (2023). Nurullah Genç'in "Omuzlarımda Dünya" isimli hâtırat eserinde değerler eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 52(238), 953-980.
- Schwartz, S. H. (1994). Are there universal aspects in the structure and contents of human values?. *Journal of social issues*, 50(4), 19-45.
- Smith, P. B. (2017). Cultural values versus cultural norms as predictors of differences in helping behaviors and in emotion regulation: A preliminary nation-level test related to the Leung-Morris model. *Management and Organization Review*, 13(4), 739-766.
- Sucu, A. (2012). *Mesnevilerin Edebiyat Eğitiminde Değer Aktarım Aracı Olarak Kullanılması*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şehitoğlu, M. (2021). Atebetü'l Hakayık'ta Yer Alan Kök Değerlere İlişkin Bir Değerlendirme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(8), 69-84.
- Taşpınar, M., ve Atıcı, B. (2002). Öğretim Model Strateji Yöntem ve Becerileri Teknikleri: *Kavramsal Boyut. Eğitim araştırmaları dergisi*, 2(8), 207-215
- Thomas, R. S. (1992). Values education discourse: A classification of exemplars. University of Maryland, College Park. Yayımlanmamış doktora tezi
- Türk Dil Kurumu. (2023). *Türkçe sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ulusoy, K., ve Dilmaç, B. (2020). *Değerler eğitimi*, Pegem Akademi.
- Wach, E., ve Ward, R. (2013). Learning about Qualitative Document Analysis (Version 1). The Institute of Development Studies and Partner Organisations.
- Whitney, I. B. (1986). *The status of values education in the middle and junior high schools of Tennessee*. [Doktora tezi], Tennessee State University.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, M. (2023). Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(29), 45-57.

Introduction

Value is an abstract measure used to determine the importance of an object, item or attitude (TDK, 2023). Another definition is that values are the things that the majority of the society attribute importance to and accept (Haralambos, 1987). Values are as effective as laws in keeping a society together (Aydın ve Akyol Gürler, 2012). Accordingly, it is essential to transmit values to the next generations. Education, which is changing behavior in the desired direction (Ertürk, 2013), is an important tool in value transfer (Borgohain ve Gohain, 2022). The most general aims of values education are to prepare the individual for life, to ensure that the individual adopts his/her own culture and to ensure the transfer of culture to the next generations (Abacı ve Samur, 2024). One of the important elements for the transfer of values in student-centered approaches is literature. Moran (1981) defined some of the functions of literature as raising national consciousness, educating morally and giving pleasure. Authors have tried to give universal and national values to humanity through their works. One of these writers is Khaled Hosseini. . Accordingly, the aim of the present study is to analyze Khaled Hosseini's *The Kite Runner*, *A Thousand Splendid Suns* and *And the Mountains Echoed* in terms of value transfer.

Method:

in this study, a qualitative approach was adopted and Khaled Hosseini's works *The Kite Runner*, *A Thousand Splendid Suns* and *And the Mountains Echoed* were analyzed through document analysis method. This method enables the systematic evaluation of written

documents. The data were collected from the novels obtained from Everest Publishing's MIDI series, and the books were read twice and peer-reviewed for the reliability of the research. During the review process, no ready-made value list was used, and the positive and negative values in the books were identified naturally by using the tagging method. Descriptive analysis method was preferred in data analysis. Each value was first defined, how the author conveyed this value was interpreted and then supported with sample quotations from the relevant novels.

Results:

In Hosseini's works, themes shape the transmission of values. In *The Kite Runner*, the plot develops around the themes of friendship and ethnic discrimination; Hasan's positive attitudes towards Emir reflect the theme of friendship, while Assef's discriminatory attitudes reflect ethnic discrimination. In *A Thousand Splendid Suns*, the themes of female solidarity, domestic violence and social oppression are at the forefront. While Meryem and Leyla's attitudes represent the power of women, the character of Raşit is the carrier of negative values. In *And the Mountains Echoed*, the plot is shaped around the themes of family ties and migration. Abdullah and Peri's love for each other reveals these bonds, while the theme of class difference is portrayed through the character of Nebi, a servant. In Hosseini's novels, 95 positive values were identified and the most common positive values are love (f=22), patriotism (f=16), honesty (f=13), helpfulness (f=9), respect (f=8), friendship (f=8), fairness (f=6), patience (f=5), responsibility (f=5) and self-control (f=3). It is especially noteworthy that the value of love constitutes 23.15% of the positive values. In Hosseini's novels, 83 negative values were identified and the most common negative values are; cruelty (f=22), anger (f=12), arrogance (f=10), gossip (f=8), eating forbidden (f=6), hypocrisy (f=6), jealousy (f=6), lying (f=6), slander (f=4), holding a grudge (f=3).

Discussion and Conclusion:

In his novels, Khaled Hosseini conveys strong messages to the reader by reflecting the socio-cultural structure of Afghanistan and the problems faced by the society through his characters. In *The Kite Runner*, the character of Hassan represents the theme of friendship, while the character of Assef represents the theme of ethnic discrimination; in *A Thousand Splendid Suns*, women's solidarity is conveyed through Meryem and Leyla, and violence and social oppression against women are conveyed through the character of Rashid. In *And the Mountains Echoed*, the themes of family structures disintegrating due to war are portrayed through the characters of Abdullah and Peri, and the themes of class differences and social inequality are brought to the forefront through the servant Nebi. In this study, Hosseini's three works were analyzed through document analysis and a total of 95 positive and 83 negative values were identified. The most common positive values are love, patriotism and honesty, while the most common negative values are cruelty, anger and arrogance. These findings are largely in line with other studies on value transmission in literary works. For example, studies on Nurullah Genç, Necip Fazıl, Ahmet Yesevi and Samiha Ayverdi also emphasize positive values such as love, responsibility and benevolence. However, these novels should be used carefully in terms of value education due to elements such as violence, alcohol, smoking, slang and sexual assault in Hosseini's works. It is recommended that the works should be selected in accordance with the cognitive and cultural level. In this context, it is recommended that the novels should be taught under the guidance of teachers, especially in teacher training programs and high schools, and that they should also be adapted to film and theater and used as educational materials.